

Üzenet(ek) Új-Huligániából

Szegeden, november végén rendezték meg az immár hagyományos Baka István vers-, énekelt vers- és prózamondó versenyt.

Mint azt már megszoktuk, itt is több rendező szerepel a meghirdetők között, s ide is írjuk nevüket, mert mindenképpen dicséretes, hogy a minőség, az elkötelezettség és az irodalom, jelesül a költészet ébren tartására áldozzák idejüket és kevés pénzüket: a szegedi székhelyű Baka István Alapítvány, a KÉP-SZÍN-HÁZ Alapítvány és a Koch Sándor Tudományos Ismeretterjesztő Társulat fogott össze egy Kárpát-medencei irodalmi és versművészeti találkozó és műhely megrendezésére.

Valóban imponáló a földrajzi sokféleség: a Vajdaság, Kárpátalja, Székelyföld s a hazai tájak egyaránt képviselve voltak. Nem hivatásos vers- és prózamondók jelentkezhettek, akik betöltötték 14. életévüket, és befejezték általános iskolai tanulmányaikat. A találkozó ezúttal kétnapos volt. A verseny másnapján a résztvevőknek lehetősége nyílt a zsűritagok által vezetett elmélyültebb műhelymunkára, a Baka-életmű rövid, összefoglaló áttekintésére Bombitz Attila jóvoltából, aki a Baka összkiadás szerkesztője, egy József Attila-műsor meghallgatására, amelyet Orbán György mutatott be nagy sikerrel, egy közös szegedi sétára, valamint kötetlen beszélgetésre, ismerkedésre, jó kapcsolatok kialakítására.

Első nap zajlottak a produkciók, örömtelien sokan voltak, majd hatvan induló. A délelőtti folyamán a repertoárból egy-egy verset mondott el mindenki, s délután a zsűri – az árnyaltabb ítéletalkotás végett –, néhány fellépőtől még egy verset kért, így mintegy nyolcvan produkció hangzott el. A terem, a zongorán hatalmas sárgarózsa-csokorral, a gyülekezés alatt játszott halk klasszikus muzsikával, megalapozta a verseny jó légkörét. Egyáltalán a Szegedi Tudományegyetem Móra Ferenc Kollégiuma, annak kulturált szelleme remek közeget biztosított a rendezvény sikeres lebonyolításához. A szünetekben az alapítvány kedves segítői szendviccsel, teával, kávéval, az ünnepi pillanatokban – a felnőttek számára –, jó vörösborral kedveskedtek a vendégeknek. Baka Tünde a rendezvény lelke szerényen, a háttérben maradván vezényelte a találkozót, körültekintően, a részletekre is gondosan ügyelve.

Bizonyára sokan ismerik Baka István költészetét, de az egy költő emlékére megrendezett találkozók esetében érdemes újból és újból felidézni, ki is az, akinek az emlékét ápolni kívánjuk, akinek munkásságát újra a közvélemény figyelmébe ajánljuk.

Már a verseny alcíme is jelzi az érdekes tematikát „*Én itt vagyok – Üzenet Új-Huligániából*” természetesen egy Baka István-vers címe, amely lassan két évtizede született, ám aktualitása mit sem vesztett az évtizedek során, úgyhogy, ha különösen is hangzik, méltán szerepel a találkozó főcímében. S hozzátehetjük, sajnálatos módon jelzi azt is, hogy a magyar valóság semmit sem távolodott a Baka által megfogalmazott állapottól az eltelt évek során, s Baka aktualitása vitán felüli. A nemrég elhunyt pályatárs, Bodor Béla megfogalmazásában:

„*Életműve eleven és egész, és lankadatlan érdeklődést kelt ma is; példázta ezt az a tonnányi iromány, amit a kortársi recepció és a figyelő utókor termelt költészetéről, annak kapcsán vagy annak ürügyén. És ez így helyes. Fellapozzuk, és ő naponta éli meg imádott nyelvében az igazi feltámadást.*” Nos, amikor a versenyzőknek egy Baka István-művet, va-

lamint egy Baka István által magyarra fordított alkotást kellett megtanulniuk és elmondaniuk (az egyetemes magyar irodalomból való egy-egy vers mellett), akkor méltán mondhatjuk, hogy a rendezvény e feltámadás jeles napja lett. A megadott tematika alapján igen változatos volt a bemutatott anyag. A kedves és intelligens műsorvezető sorban szólította a versenyzőket, s aztán egymás után elhangzottak a versek.

A művekről most ne essék szó irodalomkritikai szemszögből, hanem a hangzó, eleven közegbe kerülő versek problematikájáról ejtsünk szót, az adaptáció kérdése fontos számkra, a fiatal előadók viszonya a művekhez, a megszólaltatás esélyei.

Egy szakértő így fogalmaz: *„Az akusztikai réteg nem díszítőelem, a ritmika dominanciája a műveket belülről meghatározó alkati vonás. Ez a muzikalitás igen nagy mértékben befolyásolja a versek retorikáját, frazeológiáját.”*

Tehát van egy speciális zenei igény a megszólaltatáskor, és az ehhez kapcsolódó gondolatosság a frazeológia tekintetében. Továbbá a Baka-versek sajátos világa, amit Keresztury Dezső fogalmaz meg a Döbling-kötettel kapcsolatban, de amely talán általánosan is megragadja e költészet lényegét: *„A mai magyar líra egyik legkomorabb színezetű versgyűjteményét a költői világ homogenitása, a költemények megszenvedettsége és az érzelmi rétegek mélységeit hitelesen kivetítő árnyalt kifejezőmód teszi jelentős, hasonlíthatatlan teljesítménnyé. [...] A nagy fegyvelzettséggel visszafogott indulattartalmú, meditatív költői magatartás így hatalmas belső feszültségeket rejt, melyek vibrálása az elfojtottság ellenére is a legfőbb érzelmi versszerező erő.”*

Tehát a versek alaprétégének a megértése, elsajátítása, a képek belső vizualizálása is nagy feladat, a hatalmas belső feszültség megteremtése is emberes munka. Ez az igény más-más módon persze, de megjelenik a magyar költészet más darabjainak interpretálásánál is, de ehhez jön még Bakánál költészetének egyik sajátossága, a szerepvers, amelynek előadása újabb kihívás. Itt az előadónak egy harmadik gondolati réteggel, nevezhetjük úgy: szituatív réteggel is meg kell ismerkednie, s e többszólamúságot megragadnia. Mi is jelent ez? Korábban is sokan leírták már, hogy Baka számára a szerep, a maszk a megmutatkozás lehetősége. A *Háry János búcsúpohará-t* elemezve – elhangzott a verstalálkozón – Fried István többek között ezt mondja: *„Baka István számára a »szerepvers«, az »idegen« jelmezbe bújás... lényegében azonosulási gesztus: az irodalom, a költészet, a művelődés által feltárt, ismertté tett világokra reagál olyképpen, hogy a megszólalás különféle lehetőségeiben a maga helyzetét és tapasztalatát, világérzékelését és világtudását mutatja föl.”*

Míndez természetesen nem teszi könnyűvé a Baka-interpretációt, különösen a fiatalok számára. A tehetség ráérése adhat kulcsot a jó megoldáshoz s az alapos elemzés. A versmondónak meg kell ismennie a rendszerváltás előtti és utáni magyar valóságot, a szerepverseknél a megidézett figurákat, például a költött alakot, Háry Jánost – különös tekintettel az eredeti költeményre –, vagy a Széchenyi-versekkel kapcsolatban a történelmi nagyság Széchenyi Istvánt, munkásságát, jellemző magatartását, sőt, a sajátos döblingi élethelyzetet is, és mindezeket elegyíteni Baka István szemléletével, élethelyzetével, költői mentalitásával. Iszonyatosan nehéz feladat. A fiatalok élményanyaga, világérzékelése ritkán elegendő a fenti előadói problémák megoldásához. Ehhez járul még a már említett zeneiség kérdése, a technikai problémák, ami újabb csavarás a történeten. Tehát nagy a kihívás, de nem reménytelen, hiszen a találkozó legjobbjai sokat meg tudtak valósítani ezekből a követelményekből. Weöres Sándor

egy felszólításával bátorítjuk az előadókat, amikor a Köszöntőben úgy fogalmaz, hogy az utókor „*Birkózzék velem, mint kisgyerek az apjával és e birkózásban erősödjék.*” Nos, ez érvényes Bakára is, birkózzék az utókor, a fiatal versmondó, a fiatal eszmélkedő Baka verseivel, világa megismerésével gazdagítsa lelkét, nyerjen árnyaltabb képet a körülötte lévő valóságról. Akik megtanultak, s elmondtak egy-egy verset, feltehetően emlékezetes csatát vívtak velük, s bizonyára hosszú időre megőriznek belőlük fontos gondolatokat.

Díjazottak azok lettek, akik a fent vázolt követelményekből a legtöbbet tudtak teljesíteni. Kinek a zeneiséget, kinek egy hangulatot, kinek saját élethelyzetét, lényét sikerült belevinni a produkcióba, mind a Baka-versek, mind a többi vers tekintetében. Ilyen ráérzéssel volt figyelemre méltó Tamás Lehel Sepsiszentgyörgyről vagy Prantner Domonkos, aki egy nem könnyű Dsida-verset kapott jól el, az *Itt feledtek*-et, vagy Everste Charlott, aki egy szép Áprilyt mondott, a *Koromszem* címűt, és hasonlóan ráérezett a nehéz Baka-versre is, *A miért hallgatsz, tavaszi erdő?*-re. A tehetséges Ristic Anita a szép és méltán népszerű *Átutazóként* című Baka-verset mondta, példát adva a korábban mondottakra, hogy a vers kiúttalansága, különös emlékező és egyben a jelenbe átemelkedő képi világa nehezen közvetíthető ebben az ifjú korban.

Varró Orsolya jól belép a versbe, a vers terébe Baka István *Végigver rajtad*-jánál, de Weöres *Az éjszaka csodái* című verse unalmasra sikerül, elmarad az öröm, a játékoság, a szerelem.

Veres Lehel a ritkán elhangzó Rab Zsuzsa *Miatyánk*-jánál az ima szövege és a rá vonatkozó reflexió előadásának problémájával találta magát szembe.

Németh György Attila jó svádájú fiú, színészi eszközökkel dolgozik, de ezek néha kiürülnek. Jó választás a Puskin-fordítás, *A diáktársaimhoz*, amelyben igyekszik saját élményanyagát belevinni előadásába, de sztereotíppá válnak a gesztusok. Kissé külsődleges marad a leírás, a bensőségesebb Baka-versnél a *Vezeklés*-nél.

Ködös utca

BAKA ISTVÁN

Ady Endre vonatán

*Hová robog ez a vonat ki tudja
az alkony fellegei mint asszonyi öl
piros redői szétnyílnak magába
fogad az éj és robogunk tovább ki
tudja hogy hívó milyen éjszakába
micsoda anyaméh micsoda város
micsoda óceán magzatvize
micsoda ringás vérpiros homály vár
ki tudja istenem ki tudja
csak robogunk tovább a semmibe*

*Hová robog ez a vonat ki tudja
fekete szűz égő vörös szemekkel
fekete csapzott hajzata vonódik
utána sátán vasszüze hívó fut
ki tudja talán csak a sínek
de ki tudhatja hogy a sínek is
hol csavarodnak föl a semmibe
aludni kellene igen aludni
talán ha elszívnék egy cigarettát
egy korty ital talán segítene
tán elaludnék ha egy asszony árnya*

*a fülke függönyén átkéklene
de az is lehet rajtam kívül már a
vonaton nem utazik senki se.*

*Hová robog ez a vonat ki tudja
az állomások régen elmaradtak
megfulladok de zárva minden ablak
robogunk a földszűrű éjszakába
a záporba holtak zilált hajába
szikra száll vagy széttört csontok szilánkja
ki tudja istenem ki tudja
s ki tudja hogy kik ülnek itt velem
mint röntgenképen áttetszik az arcuk
hol szálltak fel s mért nem szól senki sem
csak mosolyognak s áttetsző kezükben
fojtó illatú súlyos koszorúk
ki tudja hogy a vonat hova fut
meddig fúródik a párnás sötétbe
mint rozsdás szög a Krisztus tenyerébe
talán aludni kellene igen
nem tarthat már nagyon soká az út
hamarosan megérkezem*

Balogh Márton Attila a szép hangú fiú jelzöt kapta feljegyzéseimben, neki is pontosabban látni, és bátrabban láttatni kell még megtanulni, de neki is, mint a találkozó valamennyi résztvevőjének érdemes tovább dolgoznia.

Kádár Noéminék a Baka-versben, a *Most*-ban sikerül a Baka-féle erős képiséget megjeleníteni, és egy egységes, feszült hangulati-gondolati egység mentén elrendezni a vers anyagát. Király László *Vadásztánc* című versében ráérezett az egységes beszédfolyam mint a vers zenei összefogásának eszköze fontosságára. Hadzsi Ádám lett a verseny első helyezetteje, versmondása a bensővé tett gondolatiság és a feszült drámaiság jegyeit mutatta. Ő mondta, s elég jól, a találkozó címadó versét az *Üzenet Új-Huligániából*-t, talán nagyobb falat volt számára, mint a jól ismert Reményik, *Az eredj, ha tudsz*, de tisztelen birkózott az anyaggal, nem adta föl. Érdeklődéssel várjuk, hogy az éppen érettségiző kazincbarcikai fiatalember hívó fejlődik.

Két felnőtt induló is megállta a helyét a találkozón, Demeter Annabella Székelykeresztúrról és Paulovics Tamás Szentesről. Más alkat mindkettő, de értékes produkcióval gazdagították a versenyt.

Külön kell szólnunk a Szabadkai Énekegyüttesről, az öt lány sajátos derűvel, természetes zenei érzékkel szólaltatta meg a megzenésített verseket, s pillanatok alatt a találkozó ked-

venceiévé váltak. Külön öröm volt látni, hogy a fiatalok milyen nagy érdeklődést mutattak a már említett kiegészítő programok iránt, az értékelés, a műhelybeszélgetés valóban eleven eszmecserevé, komoly szakmai párbeszéddé alakult, s hozzájárult a találkozó sikeréhez.

Díjakat az alábbi versenyzők nyertek

Általános iskolások

1. Everste Charlotte (Baka István Általános Iskola, Szekszárd. Felkészítő tanára: Wénérné Scheurer Zsuzsanna)
2. Enyedi Petra (Baka István Általános Iskola, Szekszárd. Felkészítő tanára: Wénérné Scheurer Zsuzsanna) és Prantner Domonkos (Baka István Általános Iskola, Szekszárd. Felkészítő tanára: Horváthné Rikk Magdolna)

Szekszárd Megyei Jogú Város Polgármesterének különdíja: Prantner Domonkos (Baka István Általános Iskola, Szekszárd. Felkészítő tanára: Horváthné Rikk Magdolna)

Középiskolások

1. Hadzsi Ádám (Irínyi János Szakközépiskola és Kollégium, Kazincbarcika. Felkészítő tanára: Pál-Kutas Dénesné)
2. Kádár Noémi (Orbán Balázs Gimnázium, Székelykeresztúr. Felkészítő tanára: Illyés Izabella)
3. Balogh Márton István (I. Béla Gimnázium, Szekszárd. Felkészítő tanára: Kis Pál István) és Németh György Attila (Tömörkény István Gimnázium, Szeged. Felkészítő tanára: Horváth Szabolcs)

Különdíjak

- Szekszárd Megyei Jogú Város Polgármesterének, Horváth Istvánnak a különdíja: Pulcz Vivien (Garay János Gimnázium, Szekszárd. Felkészítő tanára: Báló Marianna)
- A Tolna Megyei Közgyűlés Elnökének különdíja: Kádár Noémi, Székelykeresztúr és Paulovics Tamás (felnőtt kategória, Szentés)
- A Baka István Alapítvány első díjnak megfelelő különdíja megzenésített vers kategóriában: Szabadkai Énekegyüttes: Bakos Evelin, Dózsa Anita, Reéb Zsófia, Szedlár Ágnes és Torok Orsolya
- A Baka István Alapítvány különdíját Tóth Melitta nyerte el.
- A Magyar Versmondók Egyesületének különdíja: Ristia Anita (Móricz Zsigmond Magyar Művelődési Egyesület, Doroszló). Az egyesület másik két különdíját a legjobb versenyzőket felkészítő pedagógusok megosztva kapták.
- Tiszatáj Alapítvány: Tamás Lehel (Plugor Sándor Művészeti Líceum, Sepsiszentgyörgy)
- Merhej Lucy keramikus különdíja: Demeter Annabella (felnőtt kategória, Berde Mózes Unitárius Gimnázium, Székelykeresztúr)
- A Baka család különdíja: Veres Lehel (Berde Mózes Unitárius Gimnázium, Székelykeresztúr, felkészítő tanára: Demeter Annamária)

A legjobb versenyzőket felkészítő tanárok könyvutalványt kaptak.
Valamennyi díjazottnak gratulálunk!

Wiegmann Alfréd